

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ

UDK 332.12(477)

JEL Classification Code G31, G32, M21

Х. П. Данилків¹, Н. Є. Гембарська², О. І. Когут-Ференс³

^{1,2} Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра фінансів, обліку і аналізу,

³ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
кафедра міжнародних економічних відносин,

ORCID: ¹ 0000-0003-1283-6844; ² 0000-0002-7839-4260; ³ 0000-0001-6015-5205

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ

<http://doi.org/10.23939/semi2022.02.123>

© Данилків Х. П., Гембарська Н. Є., Когут-Ференс О. І., 2022

З'ясовано, що особливостями формування антикризової стратегії підприємств на етапі розвитку є невизначеність, складність, динамічність і агресивність зовнішнього середовища. Встановлено, що невизначеність є багаторівневою системою різноспрямованих факторів зовнішнього середовища, темп та частота змін яких визначає рівень її динамічності. Обґрунтовано, що зростання складності та невизначеності зовнішнього середовища сприяє підвищенню рівня агресивності зовнішнього середовища. Встановлено, що в процесі функціонування кожного підприємства завжди існує певна ймовірність настання кризи і виключити цю ймовірність повністю неможливо. Залежно від стабільності розвитку підприємства запропоновано комплекс антикризових механізмів, встановлено цільові критерії їх реалізації з позиції адекватності та результативності реагування на кризові явища.

Ключові слова: управління оборотним капіталом; діяльність підприємств; фінансова стратегія підприємства; кругообіг; оборотні активи; оборотні кошти; аналіз оборотності оборотного капіталу; АВС-аналіз; оптимізація оборотного капіталу.

Постановка проблеми

Сучасні ринкові відносини вимагають від суб'єктів господарювання підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції та послуг, ефективних форм господарювання та управління виробництвом, що, в кінцевому підсумку, приводить до досягнення основної мети – отримання максимального прибутку, якого можна досягти за умови забезпечення стійкого фінансового стану. Правильне визначення фінансового стану підприємства має велике значення не тільки для нього самого, але і для акціонерів і потенційних інвесторів.

Сьогодні оборотний капітал підприємства є одним з найважливіших компонентів, за допомогою якого відбувається формування більшої частини всіх активів, покликаних забезпечити безперебійну операційну діяльність підприємств.

Для результативного функціонування підприємства у будь-якій сфері діяльності необхідні моделі управління оборотним капіталом, що гарантують прийняття економічно аргументованих рішень із нарощуванням фінансової ефективності та створенням фундаменту міцної роботи. Обмеженість в оборотному капіталі та неефективне управління ним спричиняють такі негативні наслідки, як уповільнення оборотності, зниження ліквідності та платоспроможності, а також зменшення прибутку, що загалом впливає на фінансову стійкість підприємства.

Отже, формування ефективної політики управління оборотним капіталом є одним із пріоритетних завдань фінансового менеджменту, що полягає у забезпеченні підприємств необхідним обсягом оборотних активів, структурній оптимізації їх джерел покриття, а також визначенні необхідного співвідношення між ними, достатнього для безперебійної роботи підприємства під час його виробничо-комерційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Для реалізації продукції та забезпечення безперервного процесу виробництва кожному підприємству необхідно мати чіткий сформований механізм управління оборотним капіталом. Зважаючи на це, потрібно з'ясувати зміст та уточнити сутність цієї категорії. Адже, теоретично вивчаючи це поняття, можливо виявити взаємозв'язки серед найвпливовіших та найважливіших факторів виробничо-господарської діяльності.

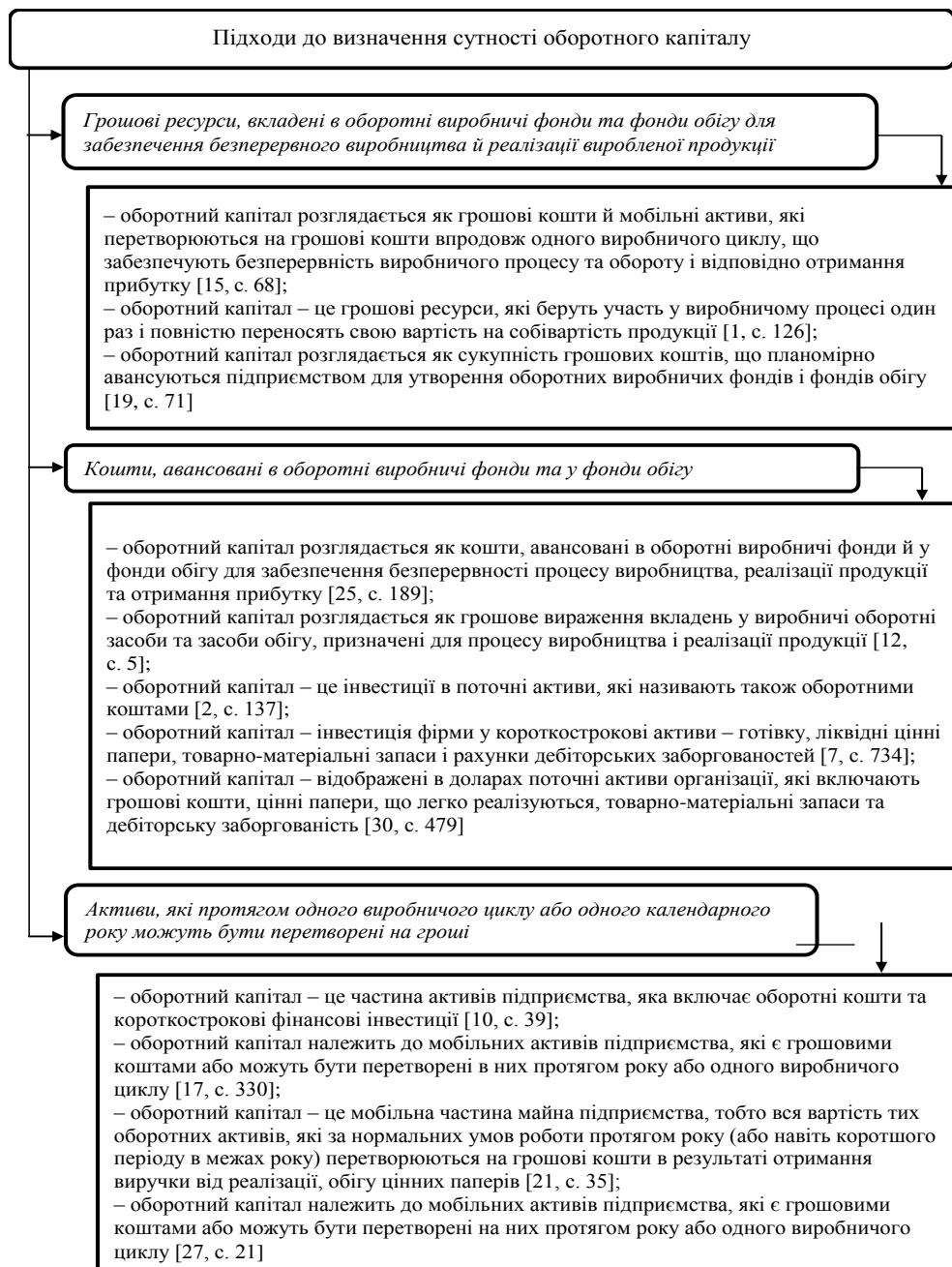


Рис. 1. Підходи до визначення сутності оборотного капіталу

Джерело. Сформували автори на основі [1; 2; 7; 10; 12; 15; 17; 19; 21; 25; 27; 30].

Сьогодні у сучасній науковій літературі описано кілька різноманітних підходів до трактування та визначення економічної сутності оборотного капіталу, а також різні поняття, пов'язані з ним, наприклад: “оборотні кошти”, “оборотні активи”, “оборотні засоби”, “короткострокові активи”, “поточні активи”, “чистий оборотний капітал” та “брутто-оборотний капітал”. В економічній теорії та практиці найпоширеніші три основні наукові підходи до розуміння змістових особливостей категорії “оборотний капітал” (див. рис. 1).

На основі проведеного теоретичного дослідження можемо зазначити, що оборотний капітал науковці розглядають або виключно як фінансову категорію, звертаючи основну увагу на джерела формування оборотного капіталу, або як економічну категорію, і тоді на перший план виходить матеріально-речовинна сторона оборотного капіталу.

Формулювання гіпотез і постановка цілей

Основною метою роботи є узагальнення теоретичних та науково-практичних матеріалів, методів та інструментів управління оборотним капіталом з метою вироблення найраціональнішої політики управління та заходів щодо підвищення ефективності використання їх на підприємствах.

Виклад основного матеріалу

Стабільний та ефективний розвиток вітчизняної ринкової економіки на фоні поглиблення фінансової та політичної кризи як всередині країни, так і поза її межами потребує впровадження дієвих і результативних фінансових механізмів, спрямованих на покращення фінансової діяльності будь-якого підприємства. Важливим фактором, що допомагає підприємствам займати позиції лідерів, є розроблення ефективної політики управління оборотним капіталом.

Процес формування стійкої ринкової інфраструктури в сучасних умовах розвитку та становлення економічних відносин зумовлює нові вимоги до механізмів формування та використання фінансових ресурсів, зокрема оборотного капіталу.

Провідну роль в управлінні підприємством і зокрема, в управлінні оборотним капіталом підприємства відіграють функції та принципи. Функції, які характеризують таку економічну категорію, як “оборотний капітал”, наведено на рис. 2.

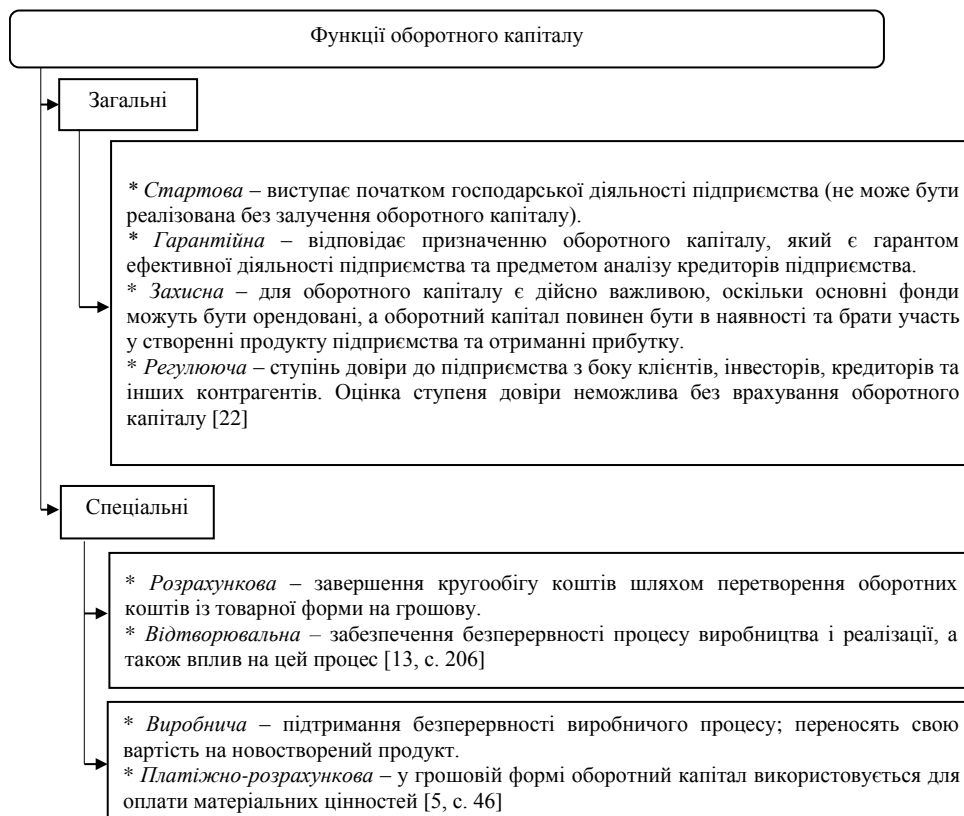


Рис. 2. Формування функцій оборотного капіталу підприємства

Джерело. Сформували автори на основі [5; 13; 22].

Система управління оборотним капіталом під час прийняття раціональних управлінських рішень не обмежується самими функціями. Для аналізу використовують системний підхід, який ґрунтується на принципах, вказаних на рис. 3.



Рис. 3. Принципи управління оборотним капіталом підприємства

Джерело: сформулювали автори на основі [6, с. 41].

Зазначимо, що система управління оборотним капіталом належить до фінансової стратегії підприємства, яка полягає у формуванні складу та обсягу оборотного капіталу, а також оптимізації та раціоналізації джерел його фінансування (рис. 4).

Необхідно зауважити, що оборотний капітал і політика управління ним важливі, передусім, із позиції забезпечення безперервності та ефективності поточної діяльності підприємства.

Важливою характеристикою оборотного капіталу є його здатність до кругообігу. Кругообіг оборотних активів, які є матеріально-речовим відображенням оборотного капіталу, визначають як безперервний процес обігу активів (зокрема матеріальних ресурсів) під час виробництва. Кругообіг оборотних активів виникає у результаті єдності оборотних фондів та фондів обігу.

Зв'язок між такими економічними категоріями, як “оборотний капітал”, “оборотні активи” та “оборотні кошти”, а також процес їх кругообігу відображено на рис. 5.

Загалом кругообіг оборотного капіталу можна подати так (1):

$$Г - ВЗ \dots В \dots ГП - Г_1 \quad (1)$$

За готівку ($Г$) підприємство закуповує всі необхідні предмети праці для виробництва продукції, які набувають форми запасів ($ВЗ$), потім переходить безпосередньо до виробничого процесу ($В$). У результаті отримують готову продукцію ($ГП$), яку продають, а підприємства за це одержують певні кошти ($Г_1$). Так капітал робить один оборот, потім все повторюється знову [20, с. 31].



Рис. 4. Система управління оборотним капіталом підприємства

Джерело. Сформували автори на основі [8; 26, с. 94; 11, с. 109; 24, с. 98].

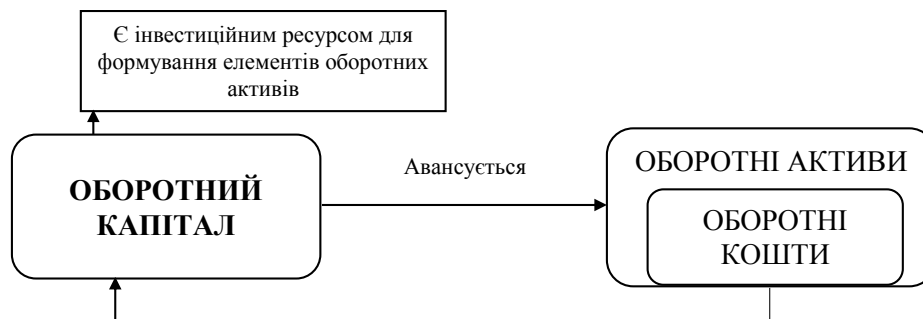


Рис. 5. Кругообіг оборотного капіталу підприємства

Джерело. Сформували автори на основі [20].

Згідно з Господарським кодексом України, підприємства мають право самостійно планувати і здійснювати свою підприємницьку діяльність, а отже, вибирати методи управління своїм оборотним капіталом та здійснювати контроль за його раціональним розміщенням і використанням.

У практиці зарубіжних та вітчизняних підприємств управління оборотним капіталом сумісно з функціями та принципами має оцінюватися за вибраною методикою. Методи, які певною мірою сприяють підвищенню ефективності визначення стратегії управління оборотним капіталом, подано на рис. 6.

Коефіцієнтний метод являє собою розподіл запасів і витрат на критерії змін обсягів виробництва (сировина, матеріали, готова продукція, незавершене виробництво) і незалежних від обсягів виробництва (витрати майбутніх періодів та швидкозношувані предмети).



Рис. 6. Методи управління оборотним капіталом підприємства

Джерело: сформували автори на основі [16, 23, 31].

Для оцінювання стану оборотності оборотного капіталу застосовують такі показники:

1. Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу. Економічний зміст цього коефіцієнта – оцінка результативності вкладення коштів у оборотний капітал, тобто того, як оборотні кошти впливають на розмір виручки від продажів. Формула розрахунку показника оборотності оборотного капіталу (2) [31, с. 441; 18, с. 69]:

$$K_r = \frac{SP}{B}, \quad (2)$$

де SP – обсяг реалізованої продукції (Volume of Sold Products), грн; B – залишки оборотного капіталу (Working Capital Balances), грн.

2. Коефіцієнт закріплення оборотного капіталу. Показує величину прибутку, що припадає на одиницю оборотних коштів. Формула розрахунку обернено пропорційна до коефіцієнта оборотності оборотного капіталу і має такий вигляд [18, с. 69]:

$$K_r = \frac{B}{SP}. \quad (3)$$

3. Період обороту оборотного капіталу. Відображає тривалість обороту оборотних коштів, виражається у кількості днів, необхідних для окупності оборотного капіталу. Формула розрахунку періоду обороту оборотного капіталу [18, с. 69]:

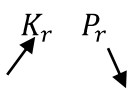
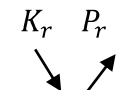
$$P_r = \frac{P}{K_r}, \quad (4)$$

де P – тривалість періоду (Duration of the Period), днів.

Варто зазначити: що більше значення коефіцієнта оборотності оборотного капіталу, то вища якість управління оборотними коштами для підприємства. У фінансовій практиці не існує єдиного загальноприйнятого значення цього показника. Аналіз необхідно виконувати в динаміці й

поступово порівняно з аналогічними підприємствами такої самої галузі. У таблиці наведено різні види аналізу оборотності.

Аналіз оборотності оборотного капіталу. Нормативи

Значення показника	Аналіз показника
	Підвищувальна динаміка зростання. Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу (зниження періоду обороту) відображає збільшення ефективності використання основних засобів підприємства та підвищення фінансової стійкості
	Знижувальна динаміка зміни коефіцієнта оборотності оборотного капіталу (збільшення періоду обороту) відображає погіршення результативності використання основних засобів на підприємстві. Це може призвести до зниження фінансової стійкості
$K_r > K_r^*$	Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу вищий, ніж середньогалузеві значення (K_r^*). Відображає підвищення конкурентоспроможності підприємства та збільшення його фінансової стійкості

Джерело: сформував автори.

Для визначення оптимального значення оборотності оборотного капіталу для окремо взятого підприємства можна скористатися таким способом. Якщо підприємство задля забезпечення сталого обсягу продажу використовує позиковий капітал, це свідчить про нестачу ефективності управління оборотними коштами і нездатність покрити всі витрати доходами від оборотного капіталу. В зворотній ситуації, якщо оборотний капітал створює достатній дохід, цей рівень вважатиметься оптимальним.

Отже, метод коефіцієнтів ґрунтується на розрахунку базової величини оборотного капіталу загалом для підприємства і поділяється на дві групи:

- залежні від зміни обсягів виробництва (запаси, зокрема матеріали, готова продукція);
- не залежні від зміни обсягів виробництва (витрати майбутніх періодів).

Під час управління запасами відбувається їх групування на певні рівні значущості. Для цього застосовують АВС-аналіз. Запаси розподіляють на три основні групи:

А – цінні види сировини, які потребують практично щоденного обліку та контролю. До них належать товари із високою споживчою цінністю;

В – види сировини, які оцінюють та перевіряють під час щомісячної інвентаризації. До них належать запаси, що мають середню споживчу цінність;

С – широка номенклатура малоцінних видів сировини та матеріалів, що витрачають рідко, але закуповують партіями. До них належать запаси з мінімальною споживчою цінністю [9, с. 131].

Зазвичай сировина та матеріали категорії А займають до 60 %, категорії В – до 30 %, С – до 10 % питомої ваги у загальній номенклатурі сировини та матеріалів. За групою А та В розраховують оптимальний розмір партії постачання сировини та оцінюють страховий запас. Контроль за групою С передбачає лише інвентаризацію, яка здійснюється за термінами, що встановлюють самі підприємства [23, с. 118].

За першими двома видами розраховують відповідний ліміт поставок запасів і сировини, визначають страховий запас. Оптимальний розмір замовлення постачання сировини визначають за допомогою моделі Вілсона (5) [4, с. 325; 29, с. 98]:

$$Q = \frac{2 \times S \times O}{C}, \quad (5)$$

де Q – оптимальний розмір поставки запасів; S – кількість конкретного виду сировини, яка необхідна для діяльності за рік, квартал, місяць; O – ціна виконання одного постачання; C – розмір поточних витрат за змістом одиниці товару (зберігання, страховка та необхідний рівень прибутку на капітал, що інвестується).

Періодичність надходження партії сировини визначається за формулою (6) [3, с. 120]:

$$P = Q + S, \quad (6)$$

де P – періодичність надходження партії сировини.

Оптимальний розмір партії поставки дає змогу мінімізувати витрати на розміщення, доставку, приймання та зберігання сировини і матеріалів.

Цей метод найпростіший у використанні, точний та зручний. Головним недоліком є відсутність надання правильного висновку за наявності слаборозвиненої системи товарного асортименту.

Як правило, підприємства використовують такі методи нормування оборотного капіталу, як аналітичний та прямого рахунку.

Аналітичний метод використовують у випадках, коли запланований період не передбачає будь-яких істотних змін порівняно з попередніми. У цьому випадку нормативний розрахунок виконують з урахуванням співвідношення величини оборотного капіталу за минулі періоди і темпів зростання виробничих обсягів. Під час аналізу оборотного капіталу його фактичні резерви потрібно підкоригувати, а всі зайві – вилучити.

Методика прямого рахунку полягає у розрахунку резервів кожного елемента оборотного капіталу із урахуванням усіх змін організаційного та технологічного розвитку виробництва, а також транспортування матеріалів та розрахунків між компаніями. Цей метод доволі трудомісткий, потребує висококваліфікованих економістів та залучення різних служб підприємства (виробничого та економічного відділів, постачання, збуту, бухгалтерії). Однак саме ця методика дає можливість максимально точно розрахувати потреби компанії в оборотному капіталі. Метод прямого рахунку використовують під час організації нового підприємства та періодичного уточнення потреби в оборотних коштах діючих підприємств. Головною умовою його використання є ретельне опрацювання питань постачання та виробничого плану підприємства. Важливе значення має стабільність господарських зв'язків, оскільки періодичність та гарантованість постачання – основа розрахунку норми запасу [28, с. 132].

Оптимізацію оборотного капіталу здійснюють, упроваджуючи системи бізнес-аналізу за всіма напрямками діяльності підприємства, ураховуючи продажі, закупівлі, управління запасами, дебіторською та кредиторською заборгованістю, а також вільними коштами.

Основними ознаками, що свідчать про необхідність оптимізації, є збільшення боргового навантаження, зростання протермінованої заборгованості та зниження рівня оборотності товарних запасів, відмінності в динаміці показників діяльності та зміни оборотного капіталу.

Оптимізація оборотного капіталу:

1. Продажі та дебіторська заборгованість: оптимізація планування продажів; стандартизація та оптимізація ціноутворення та умов оплати; розроблення та впровадження процедур контролю у системі ціноутворення, надання знижок, виконання відвантажень та моніторингу дебіторської заборгованості; контроль збирання дебіторської заборгованості.

2. Запаси та виробництво: оптимізація планування виробництва; оптимізація управління рівнем запасів; розроблення та впровадження процедур контролю у процес управління запасами.

3. Закупівлі та кредиторська заборгованість: оптимізація планування закупівель; консолідація постачальників, оптимізація процесу закупівель та здійснення виплат постачальникам; розроблення та впровадження процедур контролю у системі закупівель [14, с. 26].

Варто наголосити, що комплексна система планування продажів, підготовки запасів, виробництва та закупівель дає змогу максимально оптимізувати компоненти оборотного капіталу. Система фінансової звітності та показників діяльності підприємства, що охоплює необхідні показники та фінансові обмеження, дає змогу оперативно відстежувати стан оборотного капіталу. Ретельно продуманий набір заходів щодо оптимізації оборотного капіталу дає можливість виробити у підприємства культуру ефективного використання коштів за допомогою застосування відповідних контрольних процедур.

Сьогодні одним зі способів визначення значення окремих показників на перспективу є бюджетування. Воно дає змогу максимально точно прогнозувати показники використання окремих ресурсів, враховувати умови функціонування суб'єкта господарювання, галузеві особливості, масштаби діяльності тощо.

Управління оборотним капіталом будь-якого підприємства може активізуватись на системах бюджетування. Під час бюджетування оборотного капіталу досліджують особливості його кругообігу, відбувається структуризація напрямів бюджетування, з'ясовують основні показники ("контрольні точки"), що підлягають бюджетуванню. Визначають також бюджетний період, розробляють бюджет руху оборотного капіталу, призначають осіб, відповідальних за виконання показників окремих бюджетів.

Доволі важливе і формування форм внутрішньої контрольної звітності, що уможливило оперативний аналіз виконання бюджетів. Бюджетування може здійснюватися як за всіма напрямками руху оборотного капіталу (залишок на початку і у кінці періоду, а також використання), так і за окремими блоками.

Отже, різноманітні підходи, які є основою багатьох методів удосконалення управління оборотним капіталом підприємства, розглядають як ефективний засіб підвищення ефективності його використання, спрямований на досягнення цільових установок бізнесу в поточному періоді та в майбутній перспективі.

З поняттям оборотного капіталу поєднана низка притаманних йому універсальних особливостей, завдяки яким можливо достатньо чітко ідентифікувати та визначити його як самостійну економічну категорію. Відповідно, виконане дослідження дає підстави запропонувати авторське визначення оборотного капіталу: "Під оборотним капіталом потрібно розуміти фінансові ресурси підприємства, як в грошовій, так і у матеріальній формах, які авансовані в оборотні засоби та засоби обігу, що один раз беруть участь у виробничому процесі і повністю переносять свою вартість на собівартість продукції, а також являють собою сукупність економічних відносин, реалізація яких впливає на фінансово-економічний стан підприємства та його прибутковість".

Висновки

Управління оборотним капіталом виконує ключову роль в діяльності будь-якого підприємства. Тому процес управління оборотним капіталом є доволі складним та трудомістким, проте важливим, оскільки спрямований на мінімізацію ризику втрат (особливо в умовах дії інфляційних факторів), посилення кризи неплатежів та зниження кон'юнктури ринку.

За результатами дослідження можемо зробити такі висновки:

1. Проаналізовано та узагальнено різні думки науковців щодо поняття "оборотний капітал". Зважаючи на багатогранність думок, встановлено, що оборотний капітал є частиною виробничого капіталу, використання якого як фактора виробництва забезпечує отримання прибутку і зростання вартості для його власника. Суть оборотного капіталу полягає у тому, що він витрачається протягом одного операційного циклу, його вартість повністю переноситься на вироблений товар і повертається зі збільшенням у грошовій формі після реалізації товару.

2. Уніфіковано та запропоновано авторське визначення оборотного капіталу: "Під оборотним капіталом потрібно розуміти фінансові ресурси підприємства, як у грошовій, так і у матеріальній формах, які авансовані в оборотні засоби та засоби обігу, що один раз беруть участь у виробничому процесі й повністю переносять свою вартість на собівартість продукції, а також являють собою сукупність економічних відносин, реалізація яких впливає на фінансово-економічний стан підприємства та його прибутковість".

3. Виявлено, що управління оборотним капіталом неможливо здійснювати без використання різноманітних методів. Відповідно, систематизовано методичні підходи щодо управління оборотним капіталом на підприємствах, спрямовані на підвищення ефективності їхньої діяльності в сучасних економічних умовах.

4. Зазначено, що залежно від специфіки діяльності підприємство вибирає ті методи, на основі яких керує своїм оборотним капіталом, враховуючи всі їх позитивні та негативні аспекти. Важливим є використання методів управління оборотним капіталом, зокрема, нормування, коефіцієнтного методу та оптимізації.

5. Відзначено, що підприємству необхідно ефективно та грамотно управляти всіма елементами оборотного капіталу. Для цього потрібно систематизувати і модернізувати елементи, попередньо виконавши аналіз всіх частин оборотного капіталу. Постійний контроль та регулярне управління підвищать ефективність діяльності підприємства та дадуть позитивні результати.

1. Азаренкова Г. М., Журавель Т. М., Михайленко Р. М. (2006). *Фінанси підприємств: навч. посіб.* Київ: Знання-Прес. 287 с.
2. Арутюнов Ю. А. (2007). *Финансовый менеджмент.* КНОРУС. 312 с.
3. Барабанов І. В., Бутенко О. П. (2011). Оптимізація рівня запасів на підприємстві з використанням формули Вілсона. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* № 36. С. 118–121.
4. Бланк І. А. (2001). *Инвестиционный менеджмент.* Эльга-Н, Ника-Центр. 448 с.
5. Бланк І. А. (2010). *Финансовый менеджмент.* Київ: Ника-Центр, Эльга. 680 с.
6. Бондаренко О. С. (2012). *Методологічні основи управління оборотними активами підприємств. Інвестиції: практика та досвід.* № 4. С. 40–44.
7. Брігхем Є. Ф. (1997). *Основи фінансового менеджменту.* Київ: Молодь. 1000 с.
8. Брушко Г. В. *Методологічні основи управління оборотним капіталом.* URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/179/knp179_31-33.pdf
9. Вигман С. Л. (2004). *Стратегическое управление в вопросах и ответах: учеб. пособ.* Проспект. 296 с.
10. Володькіна М. В. (2004). *Економіка промислового підприємства.* Київ: Центр навчальної літератури. 196 с.
11. Гаватюк Л. С., Захарчук І. О. (2017). Теоретичні аспекти сутності управління оборотними активами підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління.* № 6(11). С. 107–110.
12. Дроб Я. В. (2006). *Організація управління оборотним капіталом промислових підприємств України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04.* Львів, 22 с.
13. Дробошевська Т. В., Фільштейн Л. М. (2012). Економічна сутність оборотного капіталу, його роль у фінансово-господарській діяльності підприємства. *Наукові записки,* № 12, Ч. 1, С. 201–207.
14. Душило А. А. (2006). Оптимізація структури оборотного капіталу підприємства. *Регіональна економіка.* № 4. С. 24–30.
15. Зелгавилс І. В. (2002). *Финансы предприятий.* ООО “ВИТ + РЭМ”. 352 с.
16. Калініна О. М. (2007). *Бюджетування як метод управління оборотним капіталом промислового підприємства: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04.* Харків. 21 с.
17. Ковалев В. В. (2002). *Финансы предприятий.* ВИТРЭМ. 352 с.
18. Кошельок Г. В., Малишко В. С., Малікова І. П. (2018). Факторний аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці.* Вип. 5. С. 67–72.
19. Кравцова Г. І. (1990). *Финансы промышленности: учеб. для экон. вузов.* Выш. шк. 223 с.
20. Кравченко О. С., Іванова Г. М. *Оборотні активи: сутність, особливості формування та місце в фінансово-економічному механізмі управління підприємством.* URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_5_2/029-032.pdf.
21. Крейнина М. Н. (1998). *Финансовый менеджмент: учеб. пособ.* Дело и сервис. 304 с.
22. Круш П. В., Мастюк Д. О. (2015). Еволюція теоретичних підходів визначення сутності капіталу підприємства. *Національний технічний університет України “КПІ”.* Вип. № 12. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/45314>.
23. Морозюк Д. І. (2015). Сучасні методи управління оборотним капіталом підприємств та оцінка їх ефективності. *Інвестиції: практика та досвід.* № 1. С. 114–119.
24. Омелянович Л. О., Чайковська О. В., Долматова Г. Є. (2008). *Фінансова діяльність суб’єктів господарювання: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.* Донецьк: ДонНУЕТ. 281 с.
25. Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д. (2004). *Фінанси підприємств: навч. посіб.* Київ: КНЕУ. 546 с.
26. Польова О. Л., Жмурко Л. Ю. (2016). Система управління оборотним капіталом підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки.* Вип. 21(2). С. 92–95.
27. Русак Н. А., Русак В. А. (1997). *Финансовый анализ субъекта хозяйствования: справ. пособ.* Вышш. шк. 309 с.
28. Ситник Н. С., Смолінська С. Д., Ясіновська І. Ф. (2020). *Фінанси підприємств: навч. посіб.* Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 402 с.
29. Стоянова Е. С., Бикова Е. В., Бланк І. А. (1998). *Управление оборотным капиталом.* Перспектива. 128 с.
30. Ченг Ф. Ли, Джозеф І. Финнерти (2000). *Финансы корпораций: теория, методы и практика.* ИНФРА-М. 685 с.
31. Чубка О. М., Рудницька О. М. (2009) *Оцінка методів управління оборотним капіталом промислових підприємств.* *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”.* *Проблеми економіки та управління.* № 640. С. 440–445.

1. Azarenkova H. M., Zhuravel T. M., Mykhailenko R. M. (2006). *Finansy pidpryiemstv* [Enterprise finance]. – Kyiv: Znannia-Pres, 287 p. (in Ukrainian).
2. Arutiunov Yu. A. (2007). *Fynansovyi menedzhment* [Financial management]. KNORUS, 312 p.
3. Barabanov I. V., Butenko O. P. (2011). Optymizatsiia rivnia zapasiv na pidpryiemstvi z vykorystanniam formuly Vilsona [Optimizing the level of stocks at the enterprise using the Wilson formula]. *Bulletin of the Economy of Transport and Industry*, No. 36, pp. 118–121 (in Ukrainian).
4. Blank Y. A. (2001). *Ynvestytsiinyi menedzhment* [Investment management]. Nyka-Tsentr, 448 p.
5. Blank I. A. (2010). *Finansovyi menedzhment* [Financial management]. Kyiv: Nyka-Tsentr, 680 p. (in Ukrainian).
6. Bondarenko O. S. (2012). Metodolohichni osnovy upravlinnia oborotnymy aktyvamy pidpryiemstv [Methodological foundations of management of current assets of enterprises]. *Investments: practice and experience*, No. 4, pp. 40–44 (in Ukrainian).
7. Brihkhem Ye. F. (1997). *Osnovy finansovoho menedzhmentu* [Basics of financial management]. – Kyiv: Molod, 1000 p. (in Ukrainian).
8. Brushko G. V. Metodolohichni osnovy upravlinnia oborotnym kapitalom [Methodological foundations of working capital management]. URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/knp/179/knp179_31-33.pdf (in Ukrainian).
9. Vyhman S. L. (2004). *Stratehycheskoe upravlenye v voprosakh y otvetakh* [Strategic management in questions and answers]. Prospekt, 296 p.
10. Volodkina M. V. (2004). *Ekonomika promysloвого pidpryiemstva* [Economics of an industrial enterprise]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 196 p. (in Ukrainian).
11. Havatiuk L. S., Zakharchuk I. O. (2017). Teoretychni aspekty sutnosti upravlinnia oborotnymy aktyvamy pidpryiemstva [Theoretical aspects of the essence of management of current assets of the enterprise]. *Eastern Europe: Economy, Business and Management*, No. 6(11), pp. 107–110 (in Ukrainian).
12. Drob Ya. V. (2006). Orhanizatsiia upravlinnia oborotnym kapitalom promyslovykh pidpryiemstv Ukrainy [Organization of working capital management of industrial enterprises of Ukraine]: avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovoogo stupenia kandydata ekonomichnykh nauk. Lviv, 22 p. (in Ukrainian).
13. Droboshevska T. V., Filshtein L. M. (2012). Ekonomichna sutnist oborotnoho kapitalu, yoho rol u finansovo-hospodarskii diialnosti pidpryiemstva [The economic essence of working capital, its role in the financial and economic activity of the enterprise]. *Scientific notes*, No. 12, Part 1, pp. 201–207 (in Ukrainian).
14. Dushylo A. A. (2006). Optymizatsiia struktury oborotnoho kapitalu pidpryiemstva [Optimization of the working capital structure of the enterprise]. *Regional economy*, No. 4, pp. 24–30 (in Ukrainian).
15. Zelhavyls Y. V. (2002). *Fynansy predpriaty* [Finances of enterprises]. ООО “VYT + RЭM”, 352 p.
16. Kalinina O. M. (2007). Biudzhetuвання yak metod upravlinnia oborotnym kapitalom promysloвого pidpryiemstva [Budgeting as a method of managing working capital of an industrial enterprise] / O. M. Kalinina: avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovoogo stupenia kandydata ekonomichnykh nauk. – Kharkiv. 21 p. (in Ukrainian).
17. Kovalev V. V. (2002). *Fynansy predpriaty* [Finances of enterprises]. VYTREM, 352 p.
18. Koshelok H. V., Malyshko V. S., Malikova I. P. (2018). Faktorni analiz efektyvnosti vykorystannia oborotnykh koshtiv pidpryiemstva [Factor analysis of the efficiency of the use of working capital of the enterprise]. *Problems of the systemic approach in economics*, Vol. 5, pp. 67–72 (in Ukrainian).
19. Kravtsova H. Y. (1990). *Fynansy promyshlennosti* [Finances of industry]. 223 p.
20. Kravchenko O. S., Ivanova H. M. Oborotni aktyvy: sutnist, osoblyvosti formuvannia ta mistse v finansovo-ekonomichnomu mekhanizmi upravlinnia pidpryiemstvom [Current assets: essence, features of formation and place in the financial and economic mechanism of enterprise management]. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_5_2/029-032.pdf (in Ukrainian).
21. Kreinyina M. N. (1998). *Fynansovyi menedzhment* [Financial management]. Business and service, 304 p.
22. Krush P. V., Mastiuk D. O. (2015). Evoliutsiia teoretychnykh pidkhodiv vyznachennia sutnosti kapitalu pidpryiemstva [The evolution of theoretical approaches to determining the essence of enterprise capital]. *National Technical University of Ukraine “KPI”*, No. 12. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/45314> (in Ukrainian).
23. Moroziuk D. I. (2015). Suchasni metody upravlinnia oborotnym kapitalom pidpryiemstv ta otsinka yikh efektyvnosti [Modern methods of managing the working capital of enterprises and evaluating their effectiveness]. *Investments: practice and experience*, No. 1, pp. 114–119 (in Ukrainian).
24. Omelianovych L. O., Chaikovska O. V., Dolmatova H. Ye. (2008). *Finansova diialnist subiektiv hospodariuvannia* [Financial activity of economic entities: education]. Donetsk: DonNUET, 281 p. (in Ukrainian).
25. Poddierohin A. M., Bilyk M. D., Buriak L. D. (2004). *Finansy pidpryiemstv* [Enterprise finance]. Kyiv: KNEU, 546 p. (in Ukrainian).
26. Polova O. L., Zhmurko L. Yu. (2016). Systema upravlinnia oborotnym kapitalom pidpryiemstva [The working capital management system of the enterprise]. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences*, Vol. 21(2), pp. 92–95 (in Ukrainian).
27. Rusak N. A., Rusak V. A. (1997). *Fynansovyi analiz subiekta khoziaistvovannia* [Financial analysis of the economic entity]. Higher school, 309 p.

28. Sytnyk N. S., Smolinska S. D., Yasinovska I. F. (2020). *Finansy pidpriemstv* [Enterprise finance]. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv, 402 p. (in Ukrainian).
29. Stoianova E. S., Bykova E. V., Blank Y. A. (1998). *Upravlenye oborotnym kapytalom* [Working capital management]. *Perspektyva*, 128 p.
30. Chenh F. Ly., Dzhozef Y. Fynnerty (2000). *Fynansy korporatsyi: teoriya, metody i praktyka* [Corporate finance: theory, methods and practice]. *YNFRA-M*, 685 p.
31. Chubka O. M., Rudnytska O. M. (2009) Otsinka metodiv upravlinnia oborotnym kapitalom promyslovykh pidpriemstv [Evaluation of working capital management methods of industrial enterprises]. *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Problems of economics and management*, No. 640, pp. 440–445 (in Ukrainian).

Kh. P. Danylkiv¹, N. Ye. Hembarska², O. I. Kohut-Ferens³

^{1,2} Lviv Polytechnic National University,

Department of Finance, Account, and Analysis,

³ Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,

Department of International Economic Relations,

¹ khrystyna.p.danylkiv@lpnu.ua,

² nataliya.y.bilinska@lpnu.ua,

³ oksana.kohut_ferens@pnu.edu.ua

THEORETICAL ASPECTS OF WORKING CAPITAL MANAGEMENT OF ENTERPRISES

© Danylkiv Kh. P., Hembarska N. Ye., Kohut-Ferens O. I., 2022

Purpose. Generalization of theoretical and scientific-practical materials, methods, and tools of working capital management to develop the most rational management policy and measures to increase the efficiency of use at enterprises.

Design/methodology/approach. The concept and methodology of the research are based on the fundamental provisions of modern economic theories. In scientific work, to achieve the formulated goal, the following methods are used: tabular and graphic (to characterize aggregate indicators of the condition and dynamics of working capital); ratio analysis (to assess the state of working capital); comparative analysis (to identify the peculiarities of the formation and placement of the company's working capital); monographic (for studying domestic and foreign experience in conducting scientific research and using various methods of evaluating the effectiveness of working capital management); analysis and synthesis (for detailing the research object and studying its structural and functional components); logical (to substantiate the need for new scientific concepts and approaches to determining the essence of working capital); abstract-logical method (to generalize the concept of working capital, its functions, characteristics, forms and formulation of conclusions).

Conclusions. It was determined that the features of the formation of the anti-crisis strategy of enterprises at the stage of development are uncertainty, complexity, dynamism, and aggressiveness of the external environment. It was established that uncertainty is a multi-level system of multidirectional factors of the external environment, the pace, and frequency of changes which determines the level of its dynamism. It is substantiated that increasing the complexity and uncertainty of the external environment contribute to increasing the level of aggressiveness of the external environment. It has been established that in the process of functioning of each enterprise there is always a certain probability of the onset of a crisis and it is completely impossible to exclude this probability, depending on the stability of the enterprise's development, a complex of anti-crisis mechanisms is proposed, where target criteria for their implementation are established from the standpoint of adequacy and effectiveness of the response to crisis phenomena.

Practical implications. The main results of the study develop both theoretical and practical principles for improving the functioning of working capital and increasing the efficiency of economic activity enterprises in Ukraine.

Originality/value. The methods and tools of working capital management have been improved to develop the most rational management policy and measures to increase the efficiency of use at enterprises.

Key words: working capital management; enterprise activity; enterprise financial strategy; turnover; current assets; working capital; working capital turnover analysis; ABC analysis; working capital optimization.

Paper type: review article.